

רות בורשטיין

משפטי שאלה הפותחים במילת האיחוי וי"ו

משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור מביעים קשר הדוק למשפט קודם להם. המשפט הקודם יכול להיות משפט תשובה או משפט שאלה. משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור שווים במבניהם למשפטי השאלה שאינם פותחים בווי"ו. הם באים במבנים האלה: משפט פשוט, משפט מורכב, פסוקית משועבדת או רכיב שאינו יוצר משפט 'מלא': צירוף שמני, צירוף יחס או תואר פועל. משפטי השאלה הבנויים מצירוף שמני, מצירוף יחס או מתואר פועל הפותחים בווי"ו החיבור, הם פעמים רבות רכיב תחבירי מקביל לרכיב תחבירי המצוי במשפט קודם אך בלקסמה שונה וממיר אותו, או שהוא רכיב תחבירי מקביל לרכיב תחבירי המצוי במשפט קודם אך בלקסמה שונה ומוסיף עליו, או – לעתים לא שכיחות – הוא רכיב חדש שאין לו רכיב מקביל במשפט קודם. חשוב ביותר לעיין את הימצאות וי"ו+צירוף שמני' או וי"ו+צירוף יחס' במעמד משפט שאלת תוכן שאין בראשם כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה: במבנה השטח אין הבדל בינם לבין משפטי שאלת כן-לא. רק החקשר מלמד לאיזה סוג משפט שאלה הם משתייכים.

משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור בלשון הספרות שבקורפוס הם 40% מכלל משפטי השאלה; בלשון העיתונות – 15%. הסיבה לכך היא, כנראה, ניסיונם של הסופרים לשוות ללשון הדיאלוגים אותנטיות של הלשון הדבורה. בלשון הדבורה נוטים לצרף משפטים (לאו דווקא משפטי שאלה) באמצעות וי"ו החיבור.

מבוא

במחקר הלשון יש דרכים מספר לחלוקת המבעים למגוון סוגים. על פי אחת הדרכים, המבעים נחלקים למבעים המפיקים מבין השיח מבע נוסף (כגון ברכות ואיחולים) ולמבעים שאינם מפיקים מבין השיח מבע תגובה (Fries, 1952). משפטי השאלה המביעים שאלה (ולא קביעה או הוראה) משתייכים למבעים המפיקים מבע מילולי נוסף – משפט התשובה. דרך זו

של חלוקה התפתחה עם השנים עד שנקבע עקרון הצמד (adjacency pair) שלפיו החלק הראשון של הצמד, המבצע הפותח, לענייננו – משפט השאלה – הנאמר מפי דובר אחד – לא רק מנבא את היקרות החלק השני של הצמד – משפט התשובה – הנאמר מפי דובר אחר, אלא גם קובע מראש אילו חלקים פוטנציאליים יכולים לבוא בו (Fries, 1952; Shegloff and Sacks, 1973; דינור, תשמ"ח).

במאמר זה אעסוק במשפטי שאלה הפותחים במילת האיחוי וי"ו, ואינם באים ברצף של סדרת משפטי שאלה, כלומר בתופעה תחבירית של איחוי שמעבר לגבולות המשפט. משפטי שאלה אלו הם חלק ראשון בצמד אך בה בעת גם ממשיכים מבע קודם. למשפטים אלו יש אפוא תפקיד כפול: (א) קישור למבע הקודם; (ב) קישור למבע הבא שהם מפיקים. במאמר זה אבדוק מהם המבעים הקודמים למשפטי השאלה, אדגים באילו מבנים תחביריים באים משפטי שאלה הפותחים במילת האיחוי וי"ו, ובאילו – אין הם באים.

קורפוס המחקר הוא אלף משפטי שאלה שנלקטו מלשון העיתונים 'הארץ', 'ידיעות אחרונות' 'מעריב', 'כל העיר', 'ירושלים', על מגוון מוספיהם ומדוריהם, משנת 1995 עד שנת 2010 ושישה ספרי פרוזה עבריים שנכתבו בשלוש עשרה השנים האחרונות. משפטי השאלה הפותחים במילת האיחוי וי"ו יושוו למשפטי שאלה השווים להם מבחינת רכיביהם התחביריים אך השונים מהם בהיותם בלא מילת איחוי בראשם, ותוסקנה מסקנות באשר לגורמים המאפשרים לדובר לבחור במשפטים הפותחים בווי"ו או במשפטים שאינם פותחים בווי"ו. יינתנו נתונים סטטיסטיים על שכיחות משפטי השאלה הפותחים בווי"ו בקורפוס הנבדק, יובא הסבר להבדל בשכיחותן בספרות מבעיתונות.

תפקידי מילות האיחוי מבחינה תחבירית, סמנטית ופרגמטית

בתחביר המשפט נמצא כי משפטי איחוי שיש בהם מילות איחוי (כגון וי"ו החיבור, אבל, אך, אולם, ואילו, אלא ש, או) אינם מאפשרים פרונומינליזציה (כלומר, יצירת כינוי משם) לאחור. הם מאפשרים רק פרונומינליזציה קדימה. במשפט 'דן לא יבוא היום, והוא מצטער על כך' יש

פרונומינליזציה של שם העצם 'דן' בפסוקית השנייה. לעומת זאת במשפט 'הוא לא יבוא היום, ודן מצטער על כך' אין קוֹרְפָּנְטִיּוֹת (כלומר, זהות בין הכינוי לשם) בין 'הוא' ל'דן'. 'דן' אינו מוסב אל 'הוא'. כן נמצא כי במשפטי איחוי השמט הפועל בפסוקית השנייה אפשרי כאשר מבני הפסוקית הראשונה והשנייה שווים, והלקסמות של הרכיבים הנותרים בפסוקית השנייה שונות מן הלקסמות של הרכיבים בפסוקית הראשונה. לדוגמה, במשפט 'דן אכל בננה, ומשה אכל תפוח' אפשר להשמיט את הפועל 'אכל' שבפסוקית השנייה וישאר משפט תקין: 'דן אכל תפוח, ומשה – בננה'. כאשר אחת הלקסמות של הרכיבים המופיעים בפסוקית השנייה זהה ללקסמה של הרכיב מן הפסוקית הראשונה, אין ההשמט אפשרי (McCawley, 1982). בתחביר המשפט רואים במילות האיחוי צייני מבנה לחיבור חלקים בעלי מעמד תחבירי שווה ותפקיד תחבירי שווה, כלומר חלקים הנמצאים באותה רמת מדרג תחבירית (Dik, 1968).

בקרב הסמנטיקאים אין אחדות דעים באשר למשמעות מילות האיחוי: יש הטוענים כי אין להן משמעות, ומעמיסים עליהן את משמעות ההקשר, ויש הטוענים כי הן בעלות משמעות ספציפית. כך יש האומרים שווי"ו החיבור היא פוליטמית (מובנים רבים ללקסמה אחת) ויש האומרים כי היא רב משמעית (לקסמות רבות בצורה פונולוגית אחת).

קירק ועמיתיו (Quirk et al, 1985), בדונם באיחוי בין פסוקיות בתוך המשפט, מייחסים ל-and שמונה אימפליקציות סמנטיות המבוססות על הנחות מוקדמות ועל ידע העולם של הקורא. אלו המשמעויות שהם מייחסים ל-and כאשר היא סימטרית, כלומר מאפשרת את היפוך סדר הפסוקיות במשפט: (א) הפסוקית השנייה היא תוספת 'טהורה' לפסוקית הראשונה; (ב) הפסוקית השנייה מעלה עניין דומה לזה שבפסוקית הראשונה; (ג) הפסוקית הראשונה מביעה ניגוד לראשונה. ואלו המשמעויות כאשר and אסימטרית, כלומר אינה מאפשרת את היפוך סדר הפסוקיות: (ד) האמור בפסוקית השנייה חל אחרי האמור לפניו בפסוקית הראשונה מבחינה כרונולוגית (עקיבות בזמן); (ה) הפסוקית השנייה מביעה מסקנה או תוצאה של הפסוקית הראשונה; (ו) הפסוקית השנייה מעירה הערה על הפסוקית הראשונה; (ז) הפסוקית השנייה מביעה ניגוד

מהיבט של 'ויתור'; (ח) הפסוקית השנייה מביעה את תוצאת התנאי שבפסוקית הראשונה; (ט) הפסוקית השנייה היא פסוקית איחוי המביעה תנאי שתוצאתו מובעת אחריו. אזר (תשנ"ה) מצא את המשמעויות (ג) (ד) (ז) (ח) – שציינו קירק ועמיתיו (Quirk et al, 1985) – בלשון המשנה – ומוסיף אליהם גם משמעויות אלו: סיבה רצונית; תוצאה לא רצונית; שתי פעולות ברזמניות; תמיהה וטעם.

קירק ועמיתיו (Quirk et al, 1985) מוסיפים כי and הבאה בראש משפט נושאת אותן משמעויות שיש לה בבואה בראש פסוקית במשפט איחוי. כן הם אומרים כי אפשר להוסיף ל-and אדוורביאל שיביע במפורש את המשמעות (כגון 'לכן' 'אחר כך' 'אבל' 'בכל זאת' 'אם'). הם מציינים כי and מורה רק על קשר בין הפסוקיות. המגבלה היחידה החלה על השימוש ב-and היא שתוכן הפסוקיות יש בו די מן המשותף כדי להצדיק את הקישור ביניהן.

הלידיי והסן (Halliday and Hasan, 1976) רואים ב-and ציין לכידות, ספן היוצר טקסטורה והתורם משמעות של הוספה בקשרו פרופוזיציה העומדת לבוא לפרופוזיציה קודמת ואת ציין התלות שלה בפרופוזיציה הקודמת כדי לפרשה. אך הלידיי והסן מייחסים ל-and גם משמעויות. הם ממקמים אותה הן בקבוצת ה-additives הן בקבוצת ה-contrastives; בקבוצה האחרונה – משום ש-and יכולה לקדם לפרופוזיציה שתוכנה מנוגד לתוכנה של הפרופוזיציה הקודמת לה.

שיפריין (Schiffrin, 1987) מייחסת ל-and שני שימושים: האחד הוא ספן מבני לטקסט היכול להימצא גם בניגודים סינטגמטיים; האחר הוא ציין פרגמטי להמשכיות האינטראקציה (ההידודיות). על פי ניתוחה של שיפריין, מבחינה תחבירית, and היא מילת איחוי; מבחינה סמנטית משמעותה אפס; ומבחינה פרגמטית – המשך דברי הדובר.

עבאדי (תשמ"ח) טוענת כי ערכה הסמנטי העצמי של וי"ו החיבור הוא קונויקציה וכי תכונת הקישוריות היא רכיב משותף לה ולמילות קישור אחרות. רכיב זה מתבטא בנתון משותף ('תוכן משותף') – על פי קירק ועמיתיו (Quirk et al, 1985), למשפטים המאוחדים בווי"ו החיבור. היעדר

נתון משותף למשפט הפותח בווי"ו החיבור ולמשפט כלשהו הקודם לו מצביע על תפקיד סגנוני של 'קישוריות למראית עין'.

דעתי כדעת שיפריץ ועבאדי: וי"ו החיבור חסרת משמעות; מבחינה תחבירית היא מאחה בין חלקי משפט בעלי מעמד תחבירי שווה, בין פסוקיות וכן בין משפטים (וראו בורשטיין, תשנ"ז). מבחינה סמנטית יש לה תכונה של קישוריות. יש המייחסים לה משמעויות רבות, אולם למעשה הפירוש הפרגמטי הוא הנותן לה את המשמעות על פי ההקשר שהיא מצויה בו (בורשטיין, תשנ"ז).

אולם ראוי לציין כי בעברית (1) וי"ו החיבור באה גם בשני סוגי משפטים מורכבים: (א) הפסוקית השנייה מביעה את המצב של הנאמר בפסוקית הראשונה: "הם עמדו מול בניין העירייה וכרזות בידיהם"; (ב) הפסוקית השנייה מביעה את תוצאת ההשוואה של הפסוקית הראשונה. הפסוקית הראשית פותחת בווי"ו בלשון המקרא ובלשון חז"ל, כגון "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה" (שמות ו, יב), "פחם לגחלים ועצים לאש ואיש מדינים לחרחר ריב" (משלי כו, כא). וכך כל משפטי 'קל וחומר', כגון "יפה שתיקה לחכמים קל וחומר לטיפשים" (תוספתא, פסחים פ"ט ה"ב); (2) וי"ו החיבור הבאה בצירוף כולל עשויה להביע גם בְּרָרָה, הן במקרא: "מכה אביו ואמו מות יומת" (שמות יא, יב) הן בלשון ימינו: "כרטיסי הנחה לחיילים וסטודנטים".

מילת האיחוי השכיחה ביותר בראש משפטי השאלה היא וי"ו החיבור, הרבה אחריה מבחינת השכיחות מצויה 'אבל'. נמצאו משפטי שאלה מעטים ביותר הפותחים ב'או' וב'אלא ש'. לשאר מילות האיחוי בראש משפטי שאלה, לא נמצאו דוגמות בקורפוס הנבדק.

משפט השאלה הפותח במילת איחוי מעיד על איחוי שמעבר לגבולות המשפט. הלידיי והסן (Halliday and Hasan, 1978) מודים כי בהיקריות של משפטי שאלה הפותחים ב-and, שהיא ציין הקישוריות בין המשפטים, and באה אולי בתפקיד הקרוב יותר לתפקיד המבני של איחוי כפי שמצוי במשפט איחוי. משמעות המשפטים הפותחים ב-and היא 'הדבר הבא שאני רוצה לדעת הוא...'.¹

חשוב לציין כי וי"ו החיבור פותחת לא רק משפטי שאלה אלא גם משפטי תשובה, אך בשכיחות נמוכה בהרבה מן השכיחות של משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור, לדוגמה:

”ראית אותי קם על רגלי וצועד?”
 ”ואפילו רץ” (האיש, עמ' 211).

המבעים הקודמים למשפטי השאלה הפותחים במילת איחוי

משפטי שאלה הפותחים במילת איחוי ממשיכים משפט קודם להם.¹ המשפט הקודם יכול להיות משפט שאלה, משפט תשובה או משפט רקע הקודם לדרשיח. משפט השאלה הממשיך משפט קודם יוצר עם המשפט הקודם לו מעין משפט איחוי אחד. כאשר משפט השאלה ממשיך משפט תשובה קודם, יש רצף בין השניים, אך כאשר הוא ממשיך משפט שאלה קודם, יש חציצה בין משפט השאלה הראשון לבין משפט השאלה הממשיך אותו. כאשר משפט השאלה ומשפט התשובה שלפניו יוצרים משפט איחוי בכוח, רק הפסוקית השנייה היא פסוקית שאלה, הפסוקית הראשונה היא קביעה, ועליה משפט השאלה מתבסס הן מבחינה מבנית הן מבחינה תוכנית. משפט השאלה הפותח במילת איחוי מתבסס על התוכן הפרופוזיציונלי, ולעתים גם על המבנה של משפט התשובה או משפט השאלה שלפניו.

המבנה התחבירי של משפטי השאלה הפותחים במילת איחוי

בחינה סטטיסטית מורה כי רוב משפטי השאלה הם משפטים פשוטים או מורכבים. משפטי שאלה מאוחים אינם נפוצים לא בעברית ולא בשפות אחרות. במקום משפט שאלה מאוחה השואל מעדיף להציב שני משפטי שאלה נפרדים. ייתכן שהסיבה לכך נעוצה בחששו של השואל כי הנשאל ישכח את השאלה שבפסוקית הראשונה ולכן לא יענה עליה.

המבנים של משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור:

1 עבאדי (תשמ"ח) – על פי הצעתו של אורנג' – מכנה כל משפט הפותח במילת איחוי 'משפט נמשך'.

1. משפט פשוט ;
2. משפט מורכב ;
3. פסוקית משועבדת ;
4. צירוף שמני ;
5. תואר פועל או צירוף יחס² ;
6. כיוני שאלה או תואר פועל של שאלה בתוספת רכיב.³
7. מילת איחוי ואחריה שלוש נקודות.

המבנים 3–7 הם מבנים 'חסרים' ; הביטויים החסרים הם בני השגה מן הטקסט השכן, ולא מן ההקשר או מן הנסיבות ; המבנה החסר הוא 'לקוי' מבחינה דקדוקית ; הביטוי החסר הוא העתק מדויק מבחינה לקסיקלית של הקודמן (Quirk et al, 1985 ; אור, תשנ"ה). המבנים 1–6 מצויים גם במשפטי שאלה שאינם פותחים במילת איחוי (בורשטיין, תשס"ה). המבנים הפותחים במילת איחוי ומקבליהם חסרי מילת האיחוי הם כ-30% מכלל משפטי השאלה בראיונות בעיתונות, ויותר מכך בדיאלוגים בספרות, לכן סיווגם בתור משפטים לקויים אינו נראה הולם. משפטים אלו מקובלים בדיאלוגים ומובנים היטב לבני השיח, לכן אפשר לראות בהם מבנה רגיל בדיאלוג.

1. וי"ו + משפט פשוט

אזר (תשנ"ה) כותב כי בלשון המשנה הכלל הוא שוי"ו החיבור אינה באה בראש המשפט. אחד התנאים המאפשר, לקביעתו, את הופעת וי"ו החיבור בראש המשפט הוא משפט שאלה הנוגע לעניין הנידון קודם. המבנה וי"ו + משפט פשוט אינו גורר שינויים במבנה המשפט הפשוט הרגיל, והוא חסר מאפיינים ייחודיים לו למעט תוספת וי"ו החיבור בראשו ; אין הבדל בין מבנה משפט שאלה הפותח בווי"ו החיבור למקבילו שאינו

- 2 בולינג'ר (Bolinger, 1956) מכנה דגם 4 ו-5 'שאלות השלמה'. הוא כותב כי הם חסרים מילות שאלה והן מובנות על פי האינטואיציה והמחווה. משפט אחד נחלק בין שני דוברים – משפט קואופרטיבי. לדבריו, יש כאן משפט לא גמור, והדובר רוצה שהנמען ישלים את מה שהוא רואה בו מבע של הנמען.
- 3 כינוי תואר פועל – על פי גלינרט (Glinert, 1989).

פותח בה חוץ מיצירת קשר הדוק ומפורש בין משפט השאלה למשפט הקודם לו. לפיכך לא אייחד למבנה זה דיון במאמר זה אלא אסתפק בשתי דוגמות:

מ"ת: "[...] יותר ויותר אתה דומה לאבא. אני מתפללת שהמזל יאיר לך פנים, ומה שתכתוב יאיר לאנשים את הדרך."

מ"ש: "ומה אידע לכתבים של אבא?" (האיש, עמ' 162)

מ"ת: "הם גנוזים."

מ"ש: "ולא נוכל להגיע אליהם?" (האיש, עמ' 162)

במקום שני משפטי השאלה בדוגמה האחרונה הפותחים בווי"ו החיבור יכולים לבוא אותם משפטי שאלה בלא וי"ו החיבור. אולם הימצאות וי"ו החיבור יוצרת קישור הדוק ומפורש בין משפט השאלה למשפט הקודם לו, ומבהירה את היקרותו של המשפט על רקע המשפט הקודם לו שהוא ממשיכו.

2. וי"ו + משפט מורכב

2.1 בדרך כלל מבנה זה אינו גורר שינויים במבנה המשפט המורכב, והוא חסר מאפיינים ייחודיים לו למעט תוספת וי"ו החיבור בראשו; לפיכך לא אייחד לו דיון במאמר זה, אלא אסתפק בציון המסקנה כי כאשר משפט השאלה הוא משפט מורכב – לרוב אין הבדל בין משפט שאלה הפותח בווי"ו החיבור למקבילו שאינו פותח בה, חוץ מיצירת קשר הדוק ומפורש בין משפט השאלה למשפט הקודם לו, לדוגמה:

מ"ש: מתי תגיע?

מ"ת: לא יודע.

מ"ש: וכשתגיע, לאן תגיע? (האי, 109)

במקום משפט השאלה הפותח בווי"ו החיבור יכול לבוא כאן אותו משפטי שאלה בלא וי"ו החיבור. הימצאות הווי"ו יוצרת קישור הדוק גלוי בין משפט השאלה למשפט קודם לו, ומבהירה את היקרותו על רקע המשפט הקודם שהוא ממשיך.

בסעיף 2.2 ו-2.3 יוצגו שני מבנים שבהם חל שינוי במבנה משפט שאלה מורכב הפותח בווי"ו החיבור.

2.2 כאשר המשפט המורכב הוא משפט ייחוד, חל שינוי במבנה המשפט: כדי להדגיש את הנושא במשפט הייחוד יש שסימן השאלה בא גם אחריו וגם בסוף המשפט. הצבת סימן שאלה, שהוא סימן פיסוק המציין סוף משפט, אחרי נושא משפט הייחוד מחלקת את המשפט לשתי יחידות עצמאיות ונותנת הדגשה רבה ליחידה הראשונה, לנושא. פיסוק זה משקף את ההנגנה של סוף משפט בדיבור.

דוגמות למשפטי שאלת כן-לא במבנה משפט ייחוד:

מ"ת + מ"ש: לא אמא. קר אצלכם?

מ"ת: לא, דווקא נעים.

מ"ש: והגשם? את לא משתגעת מהגשם? (האי, עמ' 32)

מ"ת: [...] ואני חושבת שחטפו את קלאוס.

מ"ש: "מה זאת אומרת חטפו?" שאלתי, [...].

מ"ת: "הוא נעלם. אני לא מצליחה ליצור איתו קשר. אני לא יודעת לאן לקחו אותו."

מ"ש: ודיטר? הוא לא הלך למשטרה? הוא לא הלך לחפש אותו? (זרה, עמ' 130)

מ"ת: [...] אני ממציא את הנוסחה ובורח. זה המוטו שלי.

מ"ש: והאירוויזיון? גם זה במסגרת המוטו? (העיר, 26.8.07, עמיר מנור ועדי עוז עם קובי אוז)

וישראל? היא מוכנה לבחירות כפולשתין? (כותרת בעיתון הארץ, 17.12.06, צבי בראל)

בקורפוס הנבדק נמצאה רק דוגמה אחת למשפט שאלת תוכן במבנה משפט ייחוד:

אחרי עשר שאלות בדבר פתרון הסכסוך הישראלי פלסטיני באה שאלה זו הפותחת נושא חדש:

מ"ש: וסוריה? מה יקרה בינתיים עם סוריה? (מוסף הארץ, 29.12.06, ארי שביט וציפי לבני)

2.3 יש משפטי שאלה הבנויים ממשפט מורכב הפותחים בווי"ו החיבור ואחריה מילת השאלה 'מה' בהשמט הפועל הראשי. זה מבנה של משפט שאלת תוכן אליפטי ואחריו פסוקית תנאי. המשפט פותח בלשון זו 'ומה

אם...? ; יש כאן משפט שאלה מורכב שהפסוקית הראשית שבו אליפטית, וכל שנותר ממנה הוא כינוי השאלה 'מה'. חשוב לציין כי היקרויות המשפט החסר 'ומה אם'⁴ בראש משפטי שאלה רווחות הרבה יותר מן ההיקרויות של המשפטים ה'מלאים', כגון 'ומה יקרה אם...' 'ומה יהיה אם...' 'ומה תעשה אם...'.

ההשלמה אינה נעשית על סמך רכיב תחבירי מקביל במשפט קודם, אלא על סמך ההקשר והנסיבות.

משפט הצעה: [...] אז אני אאכיל אותו ראשון והוא יירדם עד חמש, אולי אפילו עד שש, ואז אתה ממילא כבר מתעורר.

מ"ת: נשמע טוב, אישר בעלי את הסידור.

מ"ש: *ומה אם הוא יבכה ולא נשמע אותו? הרגשתי את החרדה מתפשטת כתוכי.* (הארץ, 30.4.09, אבנר ברנהיימר)

הנתון המשותף למשפט ההצעה ולמשפט השאלה שבעקבותיו הוא התעוררות התינוק הצפויה והבלתי צפויה.

משפט השאלה המורכב המלא: *ומה יקרה אם הוא יבכה ולא נשמע אותו?*

מ"ת: נעים פה מאוד, אמר בעלי והעיף מבט במד הטמפרטורה החדש, שאמנם קבע שהתנאים בחדר אידיאליים.

מ"ש: *ומה אם המדחום מקולקל?* (הארץ, 30.4.09, אבנר ברנהיימר)

הנתון המשותף למשפט התשובה ולמשפט השאלה שבעקבותיו הוא תקינות המדחום.

משפט השאלה המורכב המלא: *ומה נעשה אם המדחום מקולקל?*

מ"ת: לאיראן אין רצון להשמיד את ישראל. אילו היה לה, טהראן היתה מרשה לחיזבאללה להשתמש בטילים ארוכי טווח נגד תל אביב במלחמה האחרונה [...] גם ישראל תרוויח מזה שאיראן תהיה חזקה ובטוחה.

מ"ש: *ומה אם ישראל תתקוף את מתקני הגרעין האיראני?* (הארץ, 12.1.07)

משפט השאלה המורכב ה'מלא': *ומה תעשו/יקרה/יהיה אם ישראל תתקוף את מתקני הגרעין האיראני?*

3. וי"ו + פסוקית שאלה משועבדת

במבנה זה חסרה כל הפסוקית הראשית שאליה משועבדת פסוקית השאלה. מבחינת התוכן פסוקית השאלה המשועבדת ממשיכה לרוב את משפט התשובה או את משפט השאלה הקודם לה. מבחינה תחבירית משפט התשובה או משפט השאלה במלואו או בחלקו משמש פסוקית ראשית משלימה לפסוקית השאלה המשועבדת. פסוקית השאלה המשועבדת פותחת בשתי מילות קישור: הראשונה מאחה (וי"ו החיבור), והשנייה משעבדת ('אם' לתנאי, 'מפני ש' לסיבה וכדומה).

3.1 וי"ו + פסוקית שאלה משועבדת הממשיכה משפט תשובה קודם
ברגיל פסוקית משועבדת אינה עומדת בפני עצמה, אלא היא חלק ממבנה גדול יותר, ממשפט מורכב. רק במשפטי שאלה נמצאו דוגמות שבהן פסוקיות משועבדות עומדות במעמד עצמאי בווי"ו החיבור בתחילתן או בלעדיה. משפטי שאלה אלו אינם ניתנים להבנה בלי המשפט הקודם להם.

3.1.1 וי"ו + פסוקית שאלת כן־לא משועבדת

• פסוקית נושא

מ"ת: אבל לי זה נראה על גבול הגיחוך להחליט שאני אקדיש את חיי לשירה, במובן שכל בוקר אקום לכתוב שירים.
מ"ש: ולקום בבוקר כי אתה תעשיין? (מוסף הארץ, 19.4.96, רמי רוזן מראיין את אורי ברנשטיין)

המבנה המלא של משפט השאלה: *לקום בבוקר להחליט שתקדיש את חייך לשירה נראה לך מגוחך ולקום בבוקר כי אתה תעשיין לא נראה לך על גבול הגיחוך?*

• פסוקית מושא

טענה + מ"ש: את אלילת הקהילה ההומוסקסואלית המקומית. את מודעת לזה?
מ"ת: כן.

פ"ש: ולכך שהפכת מושא חיקויים ופארודיות? (7 לילות, 26.8.94, יואב בירנברג מראיין את הזמרת ריטה)

משפט השאלה המלא: את מודעת לזה (שאת אלילת הקהילה ההומסקסואלית המקומית) ולכך שהפכת מושא חיקויים ופארודיות (את מודעת)?

במבנה המלא יש שתי פסוקיות מושא מאוחות: אחת שמקורה במשפט השאלה הראשון ואחת בפסוקית השאלה הבנויה מווי"ו החיבור ומפסוקית מושא בלבד.

3.1.2 פסוקית שאלת תוכן משועבדת

• פסוקית תנאי

מעניין לציין כי בלשון המשנה ברגיל אין וי"ו החיבור באה בראש משפט; רק במקרים מסוימים היא באה בראש משפט. אחד המקרים הוא משפט מורכב הפותח בפסוקית תנאי (לאו דווקא של שאלה) (אזר, תשנ"ה).

פסוקית שאלת תוכן משועבדת בתפקיד תנאי הפותחת בוי"ו החיבור אפשר לנתח בשני אופנים מבחינת היווצרותה: (א) השמט של פסוקית שאלת כן-לא, או (ב) השמט פסוקית שאלת תוכן.

השימוש בפסוקית תנאי בשתי הדוגמות הראשונות שלהלן מטרותו לרמוז לנמען כי תשובתו אינה נטולת אינטרסים, וכי בתנאים אחרים הוא ישיב תשובה שונה.

מ"ת: אני למשל בעד צמצום משרדי הממשלה. צריך לבטל, למשל, את משרד הכלכלה והתכנון.

מ"ש: ואם היו מציעים לך עכשיו להיות שר הכלכלה והתכנון? (ירושלים, 28.7.05, גיורא אילון מראיין את אלי דיין)

המבנה המלא של פסוקית השאלה על דרך משפט שאלת כן-לא: אם היו מציעים לך עכשיו להיות שר הכלכלה והתכנון, היית אומר שצריך לבטל את משרד הכלכלה והתכנון?; ועל דרך משפט שאלת תוכן: אם היו מציעים לך עכשיו להיות שר הכלכלה והתכנון, מה היית אומר?.

מ"ת: [...] אני מודה שבערוץ 2 יש משהו חמקמק שקשה לשים עליו את האצבע ולהגיד מה יצליח ומה לא, ובאמת לא בטוח שהתשובה למה שאני

רוצה להיות כשאהיה גדול מצויה דווקא שם. נעים לי במקום כמו ערוץ 3
 שלא מודד אותי לפי הרייטינג של אתמול [...]]
 מ"ש: *ואם יציעו לך תוכנית אידוח כמו של יאיר לפיד?* (7 ימים, 5.1.07, חן
 שליטא מראיין את גיא פינס)

המבנה המלא של משפט השאלה על דרך משפט שאלת כן-לא: *אם יציעו
 לך תוכנית אידוח כמו של יאיר לפיד לא בטוח שהתשובה מצויה דווקא
 בערוץ 2?*; ועל דרך משפט שאלת תוכן: *אם יציעו לך תוכנית אידוח כמו
 של יאיר לפיד איך תגיב?*

מ"ת: זה לא שבשנה ההיא קיבלתי הצעות ודחיתי אותן.
 מ"ש: *ואם היו מציעים?* (סופשבוע, 20.10.95, דרור פויר מראיין את צופית
 אלישיב)

המבנה המלא של משפט השאלה על דרך משפט שאלת כן-לא: *אם היו
 מציעים לך הצעות, לא היית דוחה אותן?*; ועל דרך משפט שאלת תוכן: *אם
 היו מציעים לך הצעות, איך היית מגיב?* או: *מה היית עונה?*

מ"ש: הנשיאה הילרי קלינטון תהיה מסוגלת לקבל החלטות קשות מול
 איראן?

מ"ת: [...] לכן הכוונה של הילרי קלינטון היא לבוא במגע עם איראן כדי
 לנסות למצוא פתרון פוליטי שיבטיח איראן לא גרעינית.
 מ"ש: *ואם היא לא תגיע לפתרון פוליטי?* (מוסף הארץ, 8.12.06, ארי שביט
 וחיים סבן)

משפט השאלה המלא על דרך משפט שאלת תוכן: *מה תעשה הילרי
 קלינטון אם לא תגיע לפתרון פוליטי?*; ועל דרך משפט שאלת כן-לא
 המסתמך על משפט השאלה הקודם: *האם הילארי קלינטון תהיה מסוגלת
 לקבל החלטות קשות מול איראן אם לא תגיע לפתרון פוליטי?*

יש גם דוגמות לפסוקית תנאי אליפטית שלילית הבנויה מוי"ו
 החיבור+מילת השעבוד 'אם'+ 'לא'. פסוקיות אלו אפשריות כאשר במשפט
 הקודם מצויה פסוקית תנאי חיובית. השלמת פסוקית התנאי האליפטית
 השלילית נשענת על רכיביה של קודמתה.

מ"ת: [...] ואם הם יחליטו שזה כדאי להם, הם ידחפו את הגלריה ואת
 האמנים שלי ויהיה לנו עתיד.

מ"ש: זאם לא? (אש, עמ' 104)

לא נמצאו פסוקיות שאלת תוכן משועבדות בתפקידים אחרים.

3.2 וי"ו + פסוקית שאלת משועבדת הממשיכה משפט שאלה קודם

3.2.1 פסוקית שאלת כן־לא

• פסוקית נושא

מ"ש: אז מריאנו הצחיק אותך או העליב?

מ"ת: אותי זה מצחיק [...]

מ"ה: יש אנשים שפירשו את המערכון ב'ארץ נהדרת' כהכרזה שקובי אוז זה זיוף – תל אביבי שמתהדר באותנטיות פריפריאלית כשזה משרת את האינטרסים שלו.

מ"ת: [...] הכתיבה היא לא כתיבה משדרות, אני כותב מאיפה שאני חי. אני ממש לא מתיימר לכתוב ממקום אחר.

מ"ש: וזה שמציגים אותך כמישהו שמתיימר?

מ"ת: זה נורא מצחיק אותי. [...] (העיר, 26.1.07, עמיר מנור ועדי עוז עם קובי אוז)

המבנה המלא של משפט השאלה: *זה שמציגים אותך כמישהו שמתיימר הצחיק אותך או העליב?*

למעשה יש כאן פסוקית שאלת בררה מטיפוס כן־לא, שכן שתי האפשרויות (הצחיק או העליב) מצויות במבנה השטח של משפט השאלה הראשון.

• פסוקית נושא מצומצמת

מ"ש: מה יגרום לך להיות ישראלי?

מ"ת: קודם כל אני זקוק להכרה הישראלית בפשע ובאסון שקרה פה לתרבות הערבית של המקום. על הפתרון, אם וכאשר, יהיה אפשר לדבר אחר כך, אבל קודם כל שיכירו במה שהיה פה.

מ"ש: ולהתגייס לצבא או לשירות לאומי?

מ"ת: אני בעד שירות לאומי [...] (הארץ, 24.10.06, צור שינף מראיין את דאהד זיידן)

משפט השאלה השני הוא הצעת תשובה על השאלה הראשונה.

המבנה המלא של משפט השאלה: **להתגייס לצבא או לשירות לאומי יגרום לך להיות ישראלי?**

מ"ש: זה נראה לך מוסרי?

מ"ת: תגידי שזה לא מרומם נפש, שזה לא עושה את העולם שלנו ליפה יותר או לצודק יותר, אבל זה לא לאימוסרי. אנטי מוסרי זה לגזול מהשני את האוכל שלו, לחמוס את גבולו ואת רכושו.

מ"ש: **ולחנך אותו לאנטי תרבות?** (מוסף הארץ, 8.12.07, אביבה לורי ואלכס אנסקי)

משפט השאלה השני הוא הצעת תשובה לשאלה הראשונה.

המבנה המלא של משפט השאלה: **לחנך אותו לאנטי תרבות נראה לך מוסרי?**

• פסוקית תכלית

מ"ש: אתה זקוק לכוסית כדי לעלות על הבמה?

מ"ת: בחיים לא...

פ"ש: **ולחזור אחרי בחורה?** (סופשבוע, 20.10.95, אורנה קרוש מראיינת את ששון גבאי)

מאחר שהנשאל דחה את האמת של השאלה הראשונה, מציב לו המראיינת שאלה אחרת הממשיכה את הראשונה ומשמיטה את הרכיבים השווים בשתייהן.

משפט השאלה המלא על דרך משפט שאלת כן-לא: **אתה זקוק לכוסית כדי לחזור אחרי בחורה?**

3.2.2 שאלות תוכן

• פסוקית זמן

מ"ש: היית קצת אבא שלהם?

מ"ת: כן.

פ"ש: **וכשאבא יעזוב?** (סופשבוע, 30.6.98, אורן גזית מראיין את אחד מחברי הקומדי סטור)

משפט השאלה המלא על דרך משפט שאלת תוכן: **כשאבא יעזוב, מה יקרה?**

• פסוקית תנאי

מ"ש: ואם ייבחר מרואן לנשיא, הוא ינהל את הרשות מהתא שלו במוקטעה של כלא באר שבע?

מ"ת: [...] אם ייבחר מרואן, הכדור יהיה במגרש שלכם. תצטרכו לכבד את הבחירה של מיליון ורבע פלשתינים ולשחרר אותו.
מ"ש: ואם ייבחר, אבל לא ישוחרר?

מ"ת: הוא יוכל למנות ראש ממשלה או סגן נשיא מהכלא. לא נשאר ארץ בלי נשיא. הוא יישב עד שישוחרר. (ידיעות אחרונות, 10.12.04, יגאל סרנה מראיין את מוקאבל ברגותי)

משפט השאלה המלא על דרך משפט שאלת תוכן: אם ייבחר אבל לא ישוחרר, מה הוא יעשה? ;

אך אפשר גם להשלים את משפט השאלה על דרך משפט שאלת כן-לא: אם ייבחר אבל לא ישוחרר, הוא יוכל לנהל מהכלא את הרשות?.

3.3 כאשר משפט השאלה הוא פסוקית שאלה משועבדת בלא וי"ו בתחילתה, היא יוצרת בכוח משפט אחד לא מאוחה (אלא מורכב) עם משפט קודם לה. פסוקית השאלה המשועבדת יכולה להוסיף רכיב תחבירי שאינו מצוי במשפט הקודם. כלומר אין מדובר כאן ברכיב הממיר רכיב המצוי במשפט הקודם או רכיב מקביל נוסף לרכיב המצוי במשפט הקודם.

מ"ת: אני לצד אבא.

מ"ש: משום שהוא אבא שלך? (הארץ, 22.3.96, יהושע שגיא מראיין את גיא לוי)

במשפט התשובה אין תיאור סיבה; משפט השאלה מוסיף תיאור סיבה על משפט התשובה ומעמידו בשאלה. אי אפשר להוסיף למשפט השאלה הזה את וי"ו החיבור. לו במשפט התשובה היה מצוי תיאור סיבה אחר, כגון 'משום שהוא נחמד', אפשר היה ליצור פסוקית שאלה דוגמת 'ומשום שהוא אבא שלך?'. רק פסוקית שאלה משועבדת בתפקיד תנאי יכולה לפתוח בווי"ו החיבור אם אין תיאור תנאי במשפט הקודם לפסוקית השאלה הממשיכה אותו. לעומת זאת לא נמצאו כלל בקורפוס הנבדק דוגמות לפסוקיות שאלה משועבדת בתפקיד תנאי שאינן פותחות בווי"ו.

4. וי"ו + צירוף שמני (צ"ש)**4.1 וי"ו + צ"ש הממשיך משפט תשובה הקודם****4.1.1 משפט שאלת כן-לא**

כאשר משפט השאלה הממשיך משפט קודם הוא משפט המכיל רק וי"ו + ש"ע, השלמתו נעשית על פי המבנה של משפט התשובה הקודם לו בהחלפת לקסמה אחת של אחד הרכיבים התחביריים שבמשפט הקודם בלקסמה אחרת שהיא היוצרת את משפט השאלה הממשיך הפותח בווי"ו החיבור.

• תפקיד הצ"ש: נושא

מ"ת: [...] היה לי הרבה מזל.

מ"ש: **ופרוטקציה?** (7 ימים, 1.4.94, שרית רוזנבלום מראיינת את גיא זוהר)

משפט השאלה המלא: **היה לך הרבה מזל, ופרוטקציה הייתה לך?**

מ"ת: "אדוארד הוא בשר מבשרנו [...] הוא נער יפה, המום שהטילו בו הרשעים לא פגם ביופיו."

מ"ש: **"ואני?"** שאלתי. (האיש, עמ' 162)

משפט השאלה המלא: **אדוארד היה נער יפה, ואני הייתי נער יפה?**

• תפקיד הצ"ש: לוואי בנושא שמני

מ"ת: זה היה מתבן של יהודי שנשרף בליל הברדולח. היו בכפר כמה משפחות יהודיות. הבעלים של המתבן היה איש עשיר."

מ"ש: **ושנוא?** הוא מת? (זרה, עמ' 45)

משפט השאלה המלא: **הוא היה עשיר, והוא היה שנוא?**

• תפקיד הצ"ש: מושא

מ"ת: [...] אני רוצה להגיד לך שמאז פרסומת התפוזים לא אכלתי ולו תפוז אחד.

מ"ש: **ובננות?** (7 לילות, 21.7.95, יהודה נוריאל מראיין את עדית כהן)

משפט השאלה המלא: **לא אכלת תפוז אחד, ובננות אכלת?**

4.1.2 משפטי שאלת תוכן החסרים כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה

תופעה חשובה במיוחד בתחביר היא הימצאותם של משפטי שאלת תוכן החסרים כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה הנראים במבנה השטח

כמשפטי שאלת כן-לא. במבנה משפטים אלו הצ"ש שהוא משפט השאלה אינו נוסף על צ"ש המצוי במשפט השאלה הקודם, אלא מבקש לדעת מהי מהותו של הצ"ש האחרון במשפט התשובה. במקום משפטי השאלה הרגילים 'ומה + צ"ש (או תחליפיו)?' יש כאן משפטי שאלת תוכן החסרים כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה ומכילים רק את מילת האיחוי וי"ו + צ"ש (או תחליפיו).

דוגמות:

מ"ת: [...] הבקשה האחרונה שלו הייתה שאשמור על עצמי [...] ויש גם את הצוואה האחרת שלו.

מ"ש: **והיא?** (7 ימים, 12.11.04, אמירה לם מראיינת את סוזן עמור)

המבנה המלא של משפט השאלה: **ומה היא הצוואה האחרת שלו?**

מ"ת: מאותה סיבה שאני מצטער שאבי לא מדבר.

מ"ש: **והיא?** (איש, עמ' 128)

המבנה המלא של המשפט: **ומה היא הסיבה?**

הדובר מספר סיפור המסתיים כך 'ושם, בפנים, על אחד המדפים עמדו שלושה ספרים שהיו מכורכים בשחור. אחד גבוה. שני בינוני, שלישי קטן'.

מ"ש: **והפואנטה?** שאלתי. (זרה, עמ' 55)

המבנה המלא של משפט השאלה: **מה הפואנטה של כל זה?**

בשתי הדוגמות שלהלן יש משפט שאלה במבנה וי"ו + כינוי גוף לנוכח' במשמעות 'איך אתה מרגיש/נראה?' האמורה להיות מובנת מן ההקשר. בדוגמה הראשונה אין בן השיח מביין את השאלה 'ואתה?' או משים עצמו למי שאינו מביין ושואל שאלת הבהרה 'מה אני?'; בת השיח מסבירה לו את משמעות שאלתה: 'איך אתה נראה?' המתקשרת למשפט קודם שאמרה 'אתה אפילו עוד לא ראית אותי' שמשמעותו היא כי אינו יודע איך היא נראית. בהמשך השיחה הוא אומר שהוא יודע איך היא נראית.

דוברת: אתה אפילו עוד לא ראית אותי!

דובר: אני יודע. זה מה שמדהים בזה. [...]

דוברת: אני מקווה שלא תתאכזב.

דובר: מה פתאום, אני יודע הכול: גיל – 36, גובה – 1.65, שיער – אדום, לא שמנה ולא רזה.

דוברת: צבע עיניים?

דובר: אין לי מושג.

דוברת: כחול.

דובר: ידעתי.

דוברת: **ואתה?**

דובר: מה אני?

דוברת: איך אתה נראה? (האי, עמ' 66)

מ"ש: סטאפן, הכול בסדר?

מ"ת + מ"ש: בסדר, **ואת?**

מ"ת. הכול בסדר. (האי, עמ' 29)

המבנה המלא על דרך משפטי שאלת תוכן: 'איך את מרגישה?' או על דרת שאלת כן-לא: **ואת בסדר?..**

4.1.3 משפט השאלה 'וי"ו + צ"ש' שאפשר להשלימו על דרך שני סוגי משפטי השאלה

פעמים רבות למשפטי שאלה במבנה 'ו' + צ"ש' אפשר ליצור שני משפטי תשתית: הן על דרך משפטי שאלת כן-לא הן על דרך משפטי שאלת תוכן. הנה דוגמות:

מ"ת: [...] אני רץ על המסילה שמונה ק"מ, ואבא הולך על מסילה לצדי [...]

כמובן אוכלים הרבה. אני מכין לעצמי טונה עם תיבול וירקות.

מ"ש: **ואבא שלך?** (הארץ, 15.1.07, דנית ניצן ונפתלי מיכאל)

המשפט המלא על דרך משפטי שאלת תוכן: (אתה מכין לעצמך טונה עם תיבול וירקות) **ומה אבא שלך מכין?**; או על דרך משפטי שאלת כן-לא: **ואבא שלך מכין לעצמו טונה עם תיבול וירקות?'**

מ"ת: בקורס לניהול עסקים למדתי ששלושת ההיבטים בניהול מוסיקלי – ההפקה, שכר האמנים, והשיווק והפרסום – צריכים להשתקף בתקציב באופן שווה. במוזיאון, למשל, **השיווק** היה כ-10%, לא יותר.

מ"ש: *ושכר האמנים?* (הארץ, 1.11.06, נעם בן זאב מראיין את אביגיל ארנהיים)

המשפט המלא על דרך משפטי שאלת כן-לא: *'שכר האמנים היה 10%?'*; או על דרך משפטי שאלת תוכן: *'מה היה שכר האמנים?'*.

מ"ת: *אנחנו ממילא מנגנים בבית בלי שמשלמים לנו, אז אם עוד נקבל כמה שקלים על זה בטח לא אתלונן [...]* אבל ברור שלא נתפשר כדי לזכות במימון [...]

מ"ש: *והקהל?* הלוא כולם אומרים שאין ביקוש למוסיקה מודרנית. מ"ת: אז מה? גם המדען לא מתעניין מה חושב הקהל תוך כדי המחקר שלו. נגנן בקונצרטים גם בלי קהל אם איש לא יבוא – אבל יש לי דווקא תחושה שיבואו. (הארץ, 17.12.06, נעם בן זאב מראיין את ירון דויטש)

המשפט המלא על דרך משפטי שאלת כן-לא: *'הקהל יבוא?'*; או על דרך משפטי שאלת תוכן: *'מה חושב הקהל על מוסיקה מודרנית?'*.

ברוגמה זו משפט השאלה רחוק ממשפט התשובה שהוא ממשיך:

מ"ת: *תל אביב היא הבמה הכי גדולה שיש לכל תחום – בעיקר סביב יצירה, אמנות, בישול. הקצב כאן מהיר ומסחרר, המסגרת גדולה מספיק להרבה סוגים של אנשים. והכל עכשווי ומעודכן.*

מ"ש: זאת לא קלישאה?

מ"ת: אלה עובדות. [...]

מ"ש: *ירושלים?* (כל העיר, 22.12.06, נויה כוכבי מראיינת את משה אביב)

הנמען מדבר על תל אביב במשפט התשובה והמראיינת רוצה לדעת מה דעתו על ירושלים.

המשפט המלא על דרך משפטי שאלת כן-לא: *'ירושלים דומה מבחינות אלו לתל אביב?'*; או על דרך משפט שאלת תוכן: *'מה היא ירושלים בהשוואה לתל אביב?'* או *'איך תשוו בין ירושלים לתל אביב?'*.

מ"ת: [...]. אחר כך, אחרי החתונה, סיפרו לי שהיה בחתונה אחד שישב בכלא וקוראים לו *חריטונוב*.

מ"ש: *וצדוביץ'?* (7 ימים, 19.11.04, אריק מילמן מראיין את שבתאי קלמנוביץ')

מתברר מן ההמשך שהשאלה היא לגבי היותו בכלא ולא לגבי השתתפותו בחתונה.

המבנה המלא על דרך משפט שאלת כן-לא: 'חריטונוב ישב בכלא, וצדוביץ' ישב בכלא?'; על דרך משפטי שאלת תוכן: 'חריטונוב ישב בכלא, ומה עשה צדוביץ'?' או: 'חריטונוב ישב בכלא, ואיפה היה צדוביץ'?'.

4.2 משפט השאלה: וי"ו + צ"ש המסתמך על משפט שאלה קודם

4.2.1 משפט שאלת כן-לא

• תפקיד הצ"ש: נושא

המראיין שואל שאלת כן-לא, ונענה בתשובה שלילית או בתשובה לא מלאה. אין הוא מוכן להסתפק בתשובה שלילית או לא מלאה, ושואל שאלה נוספת בציפייה לקבלת תשובה חיובית או מלאה. משפט השאלה נוצר מהשמט הנשוא ומשלימיו.

מ"ש: מילה טובה על תל-אביב?

מ"ת: קודם כל הרווחתי כאן בת זוג יוצאת מגדר הרגיל [...]

מ"ש: *והתל-אביבים?* (כל העיר, 22.12.06, נזיה כוכבי מראיינת את יהונתן כהן)

משפט השאלה השני מתבסס מבחינה תחבירית על משפט השאלה הראשון: 'אתה יכול לומר מילה טובה על תל-אביב?'. הוא ממיר את 'תל אביב' ב'תל אביבים' ומשמיט את מילת היחס 'על'. אפשר לראות כאן השפעה של מבנה משפט ייחוד: *והתל אביבים – אתה יכול לומר עליהם מילה טובה?*

מ"ש: אהוד אולמרט ועמיר פרץ יכולים להתמודד עם האיום האיראני?

מ"ת: [...] צריך שיהיה שר ביטחון המבין בנושאים האלה על בוריים.

מ"ש: על עמיר פרץ ענית לי. *ואהוד אולמרט?* (מוסף הארץ, 8.12.06, ארי שביט וחים סבן)

המבנה המלא של המשפט: 'אהוד אולמרט יכול להתמודד עם האיום האיראני?'.

מ"ש: יש מחשי היום?

מ"ת: לא, מחשי וקוסקוס יש רק בשלישי ושישי. זה לא כל יום.

מ"ש: **ודגים מבושלים?** (7 ימים, 12.11.04, שחר גינוסר שואל את דדה כהן)
משפט השאלה המלא על דרך משפטי שאלת כן-לא: **'מחשי אין היום,**
ודגים מבושלים יש היום?'

מ"ש: בהודו היית?

מ"ת + מ"ש: לא. **זאת?** (כל העיר, 24.11.06, לירון שמם מראיין את אפרת בן צור)

המבנה ה'מלא' של משפט השאלה על דרך משפט שאלת כן-לא: **'את היית בהודו?'**

• תפקיד הצ"ש: מושא

מ"ש: ותפגינו דעה אחידה?

מ"ת: אני לא מאמין.

מ"ש: **והתנגדות אחידה?** (הארץ, 2.5.94, עמירה שגב מראיינת את אורי גפן)

מבנה המשפט המלא על דרך משפטי שאלת כן-לא: **'תפגינו התנגדות אחידה?'**

4.2.2 משפט שאלת תוכן

• תפקיד הצ"ש: נושא

האמור לעיל בסעיף 4.1.2 חל גם על המשפטים בסעיף זה.

מ"ש: המיניות נוכחת בחזקה במיצבי הווידאו שלך, עד כמה זה קשור לסיפורך האישי?

מ"ת: [...] בסופו של דבר הבנתי שאני הומו. [...] זו בעצם היתה תעודת הכניסה שלי לחברה האמריקאית.

מ"ש: **והאיידס?** (מוסף הארץ, 6.12.06)

המבנה המלא על דרך משפטי שאלת תוכן: **'עד כמה האיידס קשור לסיפורך האישי?'**

מ"ש: כיצד רואה חברתך החדשה לחיים את החלטתך לחזור לפוליטיקה?

מ"ת: היא נותנת לי גיבוי ואמון.

מ"ש: **וכנותיך?**

מ"ת: [...] אני לא חושב שמישהי מהבנות שלי מתלהבת משובי לפוליטיקה [...] (ידיעות אחרונות, 10.12.04, סבר פלוצקר מראיין את אהוד ברק)

המבנה המלא על דרך משפטי שאלת תוכן 'כיצד בנותיך דואות את החלטתך?'; אך אפשר גם לראות במשפט השאלה משפט הממשיך את משפט התשובה; על פי ראייה זו, המבנה המלא שלו יהיה על דרך משפטי שאלת כן-לא: 'בנותיך נותנות לך גיבוי מלא?';

מ"ש: במה את עוסקת?

מ"ת+מ"ש: עורכת סרטים, ואת? (אש, עמ' 206)

4.3 כאשר משפט השאלה הוא צ"ש בלי וי"ו לפניו, במשפט הקודם לו שהוא ממשיכו מצוי רכיב מקביל לו באותו מעמד תחבירי אך בעל לקסמה שונה, כגון בדוגמה זו:

מ"ש: קיבלתם פעם תגובות על המילים שלכם בזמן ההופעה?

מ"ש: לא. אי אפשר לקלוט את המילים שלנו בזמן ההופעה.

מ"ש: תגובות על המוזיקה? (כל העיר, 6.5.02)

בדוגמה זו אפשר ליצור גם משפט שאלה הפותח במילת האיחוי וי"ו, משום שהרכיב המושאי בא בשני המשפטים בתוספת לוואים בעלי לקסמות שונות.

גם בדוגמה שלהלן הרכיב התחבירי שבמשפט השאלה – מצוי במשפט השאלה הראשון בלקסמה שונה. לכן אפשר לנסח את משפט השאלה בשני האופנים: בווי"ו או בלעדיה:

מ"ש: יש מועמדת?

מ"ת: לא.

מ"ש: חברה? (ירושלים, 6.1.95, מרב סריג מראינת את יהורם גאון)

משפט השאלה 'חברה?' אינו שונה ממשפט השאלה 'חברה?'; אך הוא מביע קשר הדוק יותר בין שני המשפטים.

בדילוג שלהלן מצוי מ"ש 'פלשתניאי?' ואפשר להמירו ב'ופלשתניאי?'. כן מצוי בו המשפט 'זהמלחמה בלבנון?' שמשמעותו 'מה אתה מרגיש לגבי המלחמה בלבנון?' ואולי אינו מסתמך על משפט קודם, ומשמעותו 'מה אתה חושב על המלחמה בלבנון?'.
מ"ש: אתה מרגיש ישראלי?

מ"ת: מה פתאום.

מ"ש: **פּלֶשְׁתִּינָאִי**? (המשפט ה'מלא': אתה מרגיש פלשתינאי?)

מ"ש: יהודים מגיעים למסעדה שלך?

מ"ת: מעט.

מ"ש: **והמלחמה בלבנון?**

מ"ת: המלחמה המטומטמת? (הארץ, 24.10.06, צור שיזף ודאהד זיידאן)

חשוב לציין כי המבנה 'ו+צ"ש' הוא מבנה נפוץ מאוד בדיאלוגים ובראינות. התופעה המעניינת ביותר היא הימצאות 'ו+צ"ש' במעמד פסוקית תוכן החסרה כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה.

4.4 משפט שאלת הד הבנוי מצ"ש החוזר על צ"ש ממשפט התשובה
מביע בקשת הבהרה לגבי הצ"ש במשפט התשובה. הנה דוגמה:

המרואיין: כאן זה הוליווד, כאן הכל קורה.

המראינת: **הוֹלִיוּד**? (כל העיר, 22.12.06, נויה כוכבי מראינת את אביב

משה)

מ"ת: יש על זה בספרות, היא אומרת, מחקרים שלמים.

מ"ש: **שלמים**? (אש, עמ' 196)

משפט שאלת הד אינו יכול לפתוח בווי"ו החיבור כי אינו מוסיף רכיב חדש על זה המצוי במשפט הקודם, אלא מבקש את הבהרתו.

5. וי"ו + צירוף יחס (צ"י) או תואר פועל (ת"פ)

5.1 ו + צ"י או ת"פ הממשיך משפט תשובה קודם

5.1.1 משפט שאלת כן־לא

משפטי שאלה שבמבנה זה נוצרו מהשמט של כמה חלקי משפט המשותפים למשפט השאלה ולמשפט התשובה הקודם לו. לצ"י ולת"פ שבמשפט השאלה יש במשפט התשובה צ"י או ת"פ המקביל לו מבחינה תחבירית אך השונה ממנו בלקסמה.

ברוב הדוגמות הצ"י הוא בתפקיד תיאור זמן או תיאור מקום. בן השיח האחד מציין במשפט התשובה זמן מסוים או מקום מסוים; בן השיח האחר מעוניין לדעת אם התשובה נכונה גם לגבי זמן או מקום אחרים. יש כאן

רצון ליצור השוואה ובעיקר הנגדה. ההנחה המוקדמת של השואל היא שאין הדברים שווים בזמנים השונים או במקומות השונים.

מ"ת: **בבלומינגטון** נכנסתי לכל גני הילדים, בזה אחר זה: דיברנו על הכינור [...].
 מ"ש: **וכישראל?** (הארץ, 15.12.04, נעם בן זאב מראיין את הכנרית מרים פריד)

המשפט המלא: **וכישראל נכנסת לכל גני הילדים [...].?**

מ"ת: [...] כסף לא היה חשוב לי אז.
 מ"ש: **והיום?** (7 ימים, 19.11.04, אריק מילמן מראיין את שבתאי קלמנוביץ')

המשפט המלא: **'כסף לא היה חשוב לך אז, והיום כסף חשוב לך?'**

מ"ת: [...] כל פסנתרן, עם כל ההתרכזות במקצוע, צריך להיזהר לא להיסגר. טוב לאמנות שלו שיהיה פתוח לעולם שמסביב. לא רק למוסיקה.
 מ"ש: **ובמקרה שלך?** (הארץ, 19.10.06, חגי חיטרון מראיין את הפסנתרן ירון קולברג)

המבנה המלא של המשפט: **במקרה שלך, האם היית פתוח לעולם שמסביבך לא רק למוסיקה?.**

מ"ת: [...] ניקח את הדוגמאות שנתת, של פמיניזם ומזרחים. אני רואה את עצמי כמחויבת באופן עמוק לפמיניזם ולזכויות מיעוטים מיניים, אבל בעבודה שלי אני משהה את המחויבות הזאת כדי להבין איך אנשים חווים אהבה, אכזבה, סבל.
 מ"ש: **וביחס למזרחים?** (הארץ, 19.6.09, קובי בן שמחון מראיין את פרופ' אווה אילוז)

המבנה המלא של המשפט: **את רואה עצמך מחויבת לפמיניזם ולזכויות מיעוטים מיניים, וביחס למזרחים את רואה את עצמך מחויבת?.**

מ"ת: [...] בכל תקופת כהונתי באוצר, עד השבוע הזה, לא נתקלתי במשהו שהעיד על שחיתות.
 מ"ש: וגם לא על **קשר הדוק בין הון לשלטון?** (ידיעות אחרונות, 5.1.07, סבר פלוצקר מראיין את יוסי בכר)

המשפט המלא: לא נתקלת במשהו שהעיד על שחיתות, וגם לא על קשר הדוק בין הון לשלטון?

החלקים הזהים למשפט התשובה הושמטו ממשפט השאלה. במשפט שאלה זה יש שתי מילות איחוי וי"ו ו'גם'. וי"ו מצרפת את המשפט לקודמו; 'גם' מוסיפה את 'קשר הדוק בין הון לשלטון' ל'משהו שהעיד על שחיתות'.

5.1.2 משפטי שאלות תוכן

אי היקרות כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה בראש משפטי שאלת תוכן מצויה גם בדגם זה.

מ"ת: "בעצם חצי בקבוק. אני אקח סטייק מדיום, בצד תפוח אדמה אפוי. בלי שמנת"

מ"ש: *ולגברת?* " התעניין המלצר. (סיגל, עמ' 43)

המשפט המלא: *לך אתן סטייק מדיום, בצד תפוח אדמה אפוי. בלי שמנת, ומה לתת לגברת?*

בארבע הדוגמות שלהלן אין משפט השאלה מתבסס מבחינה תחבירית על משפט קודם, אלא מבקש המשך לנאמר במשפט התשובה. בן השיח מעוניין לדעת עוד על הדברים שנאמרו. מתברר כי תופעה זו מצויה כאשר צירוף היחס או תואר הפועל מביעים משמעות של זמן. זו צורת הבעה מקוצרת למשפט המלא 'ומה קרה אז/עכשיו/ כעת?'. צורה מקוצרת זו מקובלת מאוד בשיחה.

מ"ת: [...] כתבתי מכתב פרידה, הנחתי אותו מתחת לכרית של אחד החברים שלי בשיבה, עליתי בהיסטוריה לגג של פוניבד, וחפשתי פינה שלא ימצאו אותי בה אחרי הנפילה.

מ"ש: *זאז?* (מוסף הארץ, 22.12.06, אלון הדר ושבתאי קור)

משפט השאלה המלא: *ומה קרה אז?*

מ"ת: אני זוכר שהייתי בטיפול אצל פסיכולוג שכעס עליי כשאמרתי שאני מבין את המחלה ולוקח אחריות עליה. [...]

מ"ש: *ומאז?* (7 ימים, 26.1.07, ענת מידן ורוני פינקוביץ')

המבנה המלא של המשפט: *מה קרה מאז?*

מ"ת: את יודעת, אני מתכנן תוכניות.

מ"ש: לאז?

מ"ת: ואז אני עושה כל מיני דברים כדי שהכול יסתדר.

מ"ש: לאז?

מ"תמ"ש: מה זאת אומרת?

מ"תמ"ש: ומה קורה אז, בשביל מה אתה מסדר את העניינים האלה? (האי,

עמ' 109)

בדוגמה האחרונה בן השיח שואל את בת השיח למה היא מתכוונת בשאלתה 'ואז?' בהביעו משפט שאלת הבהרה 'מה זאת אומרת?'; היא עונה לו 'מה קורה אז?'.
5.2 וי"ו + צירוף יחס (צ"י) או תואר פועל (ת"פ) הממשיך משפט שאלה קודם

5.2.1 משפטי שאלות כן-לא – לא נמצאו דוגמות

5.2.2 משפטי שאלות תוכן

מ"ש: אז איך היה?

מ"ת: נהייתי מאוד. יופי של סרט.

מ"ש: ומבחינה מדעית? (כל העיר, 3.5.95, נרי לבנה מראיינת את בשארה)

משפט השאלה המלא: ואיך היה מבחינה מדעית?. הצ"י אינו ממיר ואינו מחליף צ"י המצוי במשפט השאלה הקודם, אלא הוא צ"י חדש הנוסף למשפט השאלה הראשון.

מ"ש: למה הכי תתגעגע כשתהיה בכלא?

מ"ת: לחופש.

מ"ש: ובניסוח פחות בומבסטי? (הארץ, 29.12.10, עמירה הס מריינת את

יונתן פולק)

בדוגמה שלהלן הנמען מבקש הבהרה למשפט השאלה 'ועכשיו', בשאלו 'מה זאת אומרת?'; על כך הוא נענה במשפט שאלה מלא 'מה לעשות עכשיו?' המבהיר את משפט השאלה 'ועכשיו?':

מ"ש: אתה יכול להחזיק לי את היד?

מ"ת: או. קיי.

הדוברת הראשונה חוזרת על התשובה של הנמען: או. קיי.

מ"ש: ועכשיו?

מ"ת: מה זאת אומרת?

מ"ש: מה לעשות עכשיו? (האי, עמ' 59)

מעניין לציין כי זו דוגמה שנייה באותו ספר (האי אני) שבה הנמען שואל 'מה זאת אומרת' לגבי משפט שאלה הבנוי מ'ו+צ"י' המביע זמן.

5.2.3 כאשר משפט השאלה הוא צ"י או ת"פ בלא וי"ו לפנייהם, ובמשפט קודם לו שהוא ממשיכו אין צ"י או ת"פ המקבילים לו מבחינה תחבירית, לרוב אין משפט השאלה פותח בווי"ו החיבור. ברוב הדוגמות תפקיד הצ"י הוא סיבה, ויתור, לזואי ואופן. כשהתפקיד הוא מקום או זמן, הכוונה היא לזמן או למקום שאינם מצויים במשפט שממשיכים אותו.

• משפטי שאלת כן-לא :

מ"ת: כי היית מוזמנת לאסיפת הורים.

מ"ש: היום? (איש, עמ' 34) (המשפט המלא: הייתי מוזמנת לאסיפת הורים היום?)

מ"ת: אני אחכה לך, אמא, [...]

מ"ש: פה? (איש, עמ' 166). (המשפט המלא: את תחכי לי פה?)

מ"ת: אני רואה אותך עומד על שתי רגליך.

מ"ש: בלי קביים? (האיש, עמ' 182)

המשפט המלא: ראית אותי עומד על שתי רגליי בלי קביים?

• משפטי שאלת תוכן :

אולם יש דוגמות שבהן משפטי השאלה פותחים בווי"ו החיבור אף על פי שאין להם רכיב מקביל מבחינה תחבירית במשפט שהם ממשיכים, כגון:

מ"ת: את יודעת, אני מתכנן תוכניות.

מ"ש: ואז?

מ"ת: ואז אני עושה כל מיני דברים כדי שהכול יסתדר.

מ"ש: ואז? (האי, עמ' 109)

בכל הדוגמות שאין בהן רכיב מקביל לצ"י במשפט הקודם, הצ"י מביע משמעות של זמן. בן השיח רוצה לדעת מה היה או יהיה בהמשך.

יש דוגמות שבהן הצ"י שואל לגבי כל המשפט הקודם הוא בתפקיד

הסגר של המשפט:

מ"ש: כמו שיקגו?

מ"ת: יותר.

מ"ש: באמת? (איש, עמ' 158)

כאשר יש משפט שאלת הד המשפט אינו פותח בוי"ו החיבור. לדוגמה:

מ"ת: שמור על עצמך.

מ"ש: על עצמי? עשה העוויה משונה בשפתיו והסתלק. (האיש, עמ' 190)

6. משפט השאלה: וי"ו + כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה –

לא נמצאו דוגמות

יש דוגמות רבות למשפטי שאלה הבנויים מכינוי שאלה או מתואר הפועל של שאלה בלא וי"ו החיבור בראשם ובלא תוספות:

מ"ש: הם כבר לא באים אף פעם? אטנה בתוקף מבשרת רע.

מ"ש: מי? (איש, עמ' 67)

מ"ת: קודם כל אימונים, אינטנסיביים שחלק מהשחקנים לא עמדו בהם.

מ"ש: מי? (כל העיר, 18.2.92, אביב לביא מראיין את צבי שרף)

מ"ת: אני מזמין אותך לבוא ולראות בעצמך.

מ"ש: איפה? (איש, עמ' 97)

מ"ת: [...] הבית שלך במקום אחר.

מ"ש: היכן? (האיש, עמ' 74)

המשפט המלא: היכן הבית שלך?

מ"ת: באתי עם הפליטים, לא העלמתי ממנו.

מ"ש: מאין? פשט את צווארו כלפי. (האיש, עמ' 7)

המשפט המלא: מאין באת עם הפליטים?

מ"ת: בזכותו של אבא שלך החזיקו אנשים רבים מעמד ולא נפלו ברוחם.

מ"ש: כיצד? (האיש, עמ' 36) (המשפט המלא: כיצד בזכותו של אבי החזיקו

אנשים רבים מעמד?)

מ"ת: זה לא חשוב.

מ"ש: למה? (האיש, עמ' 23)

המשפט המלא: *למה זה לא חשוב?*

אך לא נמצאו משפטים הפותחים בווי"ו החיבור וכוללים רק כינוי שאלה או רק ת"פ של שאלה.
משפטים המכילים מילה נוספת (דוגמת 'כן' 'לא' 'עוד') על כינוי השאלה או תואר הפועל של השאלה מאפשרים את הימצאות וי"ו החיבור בראשם, כגון דוגמות מומצאות אלו:

מ"ת: הם הצליחו.

מ"ש: ומי עוד? ומי לא?

מ"ת: משה אינו מסוגל לנהל את המפעל.

מ"ש: ומי כן?

בקורפוס הנבדק יש דוגמות למילת האיחוי 'אבל' או וי"ו ואחריהן 'למה', כגון:

דוברת: אתה צריך להאמין שהיה יכול להיות יותר גרוע.

דובר: אבל למה? (האי, עמ' 108)

שוש לגיל: "[...] וזו שאלה גדולה למה הן באות כלל, מה גורם להן להשקיע עבודה וזמן במה שלא נותן להן שום תמורה כספית".

נעם בן זאב: *זכאמת למה?* (הארץ, 16.2.11)

7. משפט השאלה: מילת האיחוי 'וי"ו' או 'אבל'

יש שהדובר מתחיל את משפט השאלה ואינו מסיימו. נראה לו כי שאלתו ברורה בהקשר הנתון. במקרים אלו בן השיח משיב או מבקש הבהרה. בשיחה מדומה בין הנשיא אובמה לשרת החוץ הילרי קלינטון שכתב דורון רוזנבלום (מוסף הארץ, 19.11.10) יש תשעה משפטי שאלה. ארבעה מהם פותחים במילת איחוי: שלושה – בווי"ו החיבור ואחד – ב'אבל'. בשני משפטי שאלה יש רק מילת איחוי ואחריה סימן שאלה, כמצוי בדיבור.

דוגמות:

שרת החוץ: הצגתי הכל. שבע שעות זה נמשך. שבע שעות ארוכות כנצח.

נשיא: ו...? *זהו התרכך, הקליינט?*

[...]

שרת החוץ: כן. והפעם הוא היה חד משמעי: " [...] אני רוצה לראות כבר השבוע תזווה של איזה שתי נושאות מטוסים".

נשיא: ככה.... ומה עם התהליך מול הפלסטינים? הוא הסכים לדון בשאלת הגבולות?

שרת החוץ: אל תגרום לי לצחוק [...] תגיד תודה שהוא לא תבע לדון בשאלת הגבולות שלנו.

הנשיא: וזה הקפאה? הסכים סוף סוף לאיזו שעה שעתיים של הקפאת בנייה כשטחים?

[...]

שרת החוץ: הוא אמר שהוא לא איזה צ"ף אינדיאני שאפשר לקנות אותו בחרוזי זכוכית.

נשיא: אבל? ...

שרת החוץ: אבל הוא ישקול הקפאת הבנייה בהתחליות לכמה דקות דומייה, [...]

8. צירופים כבולים המשמשים משפטי שאלה

• ומה עם + צירוף שמני (צ"ש)

צירוף זה – מטרתו להחזיר נושא שהוזכר בשיחה אך לא פותח די הצורך או נושא חדש הקשור לנושא השיחה הכללי. כוונת השימוש בצירוף היא לדעת את דעתו של הנמען על הנושא הנשאל.

מ"ת: גם אני צריכה טיפול בשביל להבין בעצמי את הסיפור של הקשר הזה, בן 26 שנה, איך ולמה זה קרה. אפי הציע שניפגש ואני לא הסכמתי לפגוש אותו לבד, אלא אצל חברים. ב-3 בספטמבר, למחרת אותה שיחת טלפון, נפגשנו, וב-4 בספטמבר כבר הייתי אהו במטוס לנירדורק.

מ"ש: ומה עם הטיפול? (7 ימים, 19.11.04, ענת מידן מראיינת את דליה בכר)

מ"ת: [...] שמעון פרס הוא המועמד היחיד שהטיקט שלו הוא הטיקט האלקטורלי [...]

מ"ש: ומה עם האחרים?

מ"ת: שואלים אותי למה וילנאי יותר טוב מברק, ואני אומר שרק בגלל דבר אחד: כי וילנאי עוד לא נכשל.
 מ"ש: ובנימין בן אליעזר?
 מ"ת: [...] הסקסאפיל שלו נמצא בירידה.
 מ"ש: ומה עם חברך הטוב חיים רמון? (כל העיר, 3.12.04, גל כהן מראיין את עוזי ברעם)

במקום 'ומה עם חברך הטוב חיים רמון?' אפשר היה להשתמש בדוגמה זו במשפט השאלה: 'וחברך הטוב חיים רמון?' כפי שנעשה במשפט השאלה השני.

• ומה לגבי + צ"ש

מ"ת: יכול להיות שהיו להם (מאראטבלאגולה וקלמנוביץ') עסקים, אבל אין לי מספיק ידע בנושא הזה.
 מ"ש: ומה לגבי הסכסוך ביניהם? (7 ימים, 19.11.04, אריק מילמן מראיין את הרב רנולד גרינוולד)

מצויות גם דוגמות בלא וי"ו: מה לגבי צ"ש

מ"ש: מה לגבי עסקיו של שבתאי בתחום היהלומים בסיידהליאון? (7 ימים, 19.11.04, אריק מילמן מראיין את הרב רנולד גרינוולד)

סיום

משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור מביעים קשר הדוק למשפט קודם להם. המשפט הקודם יכול להיות משפט תשובה או משפט שאלה. משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור שווים במבניהם למשפטי השאלה שאינם פותחים בווי"ו. הם יכולים להיות משפט פשוט, משפט מורכב, פסוקית משועבדת או רכיב שאינו יוצר משפט 'מלא': צ"ש, צ"י או ת"פ. משפטי השאלה הבנויים מצ"ש, צ"י או ת"פ, הפותחים בווי"ו החיבור, הם פעמים רבות רכיב תחבירי מקביל לרכיב תחבירי המצוי במשפט קודם אך בלקסמה שונה וממיר אותו, או שהוא רכיב תחבירי מקביל לרכיב תחבירי המצוי במשפט קודם אך בלקסמה שונה ומוסיף עליו, או – לעתים לא

שכיחות – הוא רכיב חדש שאין לו רכיב מקביל במשפט קודם. תופעה מעניינת במיוחד היא הימצאות 'וי"ו+צ"ש' 'וי"ו+צ"י' במעמד משפט שאלת תוכן שאין בראשם כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה: במבנה השטח אין הבדל בינם לבין משפטי שאלת כן-לא. רק ההקשר מלמד לאיזה סוג משפט שאלה הם משתייכים.

ההשוואה בין משפטי שאלה פותחים בווי"ו החיבור לבין משפטי שאלה המקבילים להם במבנם שאינם פותחים בווי"ו (בורשטיין, תשס"ה) מורה כי כאשר משפט השאלה הוא **משפט פשוט או משפט מורכב** – אין הבדל בין משפט שאלה הפותח בווי"ו למקבילו שאינו פותח בה חוץ מן הקשר ההדוק והמפורש בין משפט השאלה למשפט הקודם לו המצוי במשפטי השאלה הפותחים בווי"ו. כאשר משפט השאלה בנוי מפסוקית **משועבדת** אין בקורפוס הנבדק היקריות של פסוקיות הפותחות בווי"ו החיבור אם אין בהן רכיב תחבירי מקביל לרכיב המצוי במשפט הקודם לפסוקית השאלה הממשיכה אותו. אולם כאשר הפסוקית מביעה תנאי ופותחת במילת התנאי 'אם', לא נמצאו דוגמות בלא וי"ו בראש הפסוקית. בתפקידים אחרים מצויים משפטי שאלה הבנויים מפסוקית משועבדת בלא וי"ו בראשה. יש משפטי שאלה הבנויים מכינוי שאלה או תואר הפועל של שאלה בלבד, אולם אין משפטים כאלו הפותחים בווי"ו בלא תוספת כלשהי על הכינוי או תואר הפועל.

משפטי השאלה הפותחים בווי"ו החיבור בלשון הספרות רבים ממשפטי השאלה הפותחים בווי"ו זו בלשון העיתונות בקורפוס הנבדק. בלשון הספרות הם 40% מכלל משפטי השאלה; ובלשון העיתונות – 15%. אנו מניחים כי הסיבה לכך היא ניסיונם של הסופרים לשוות ללשון הדיאלוגים בספרות צורה אותנטית של הלשון הדבורה בחיי יום יום. בלשון הדיבור יש נטייה חזקה לצרף משפטים (לאו דווקא משפטי שאלה) באמצעות וי"ו החיבור.

מקורות

אור, מ' (תשנ"ה), *תחביר לשון המשנה*, ירושלים, האקדמיה ללשון העברית ואוניברסיטת חיפה.

- בורשטיין, ר' (תשנ"ז), קשיי סטודנטים בפענוח משמעויותיהן של מילות קישור פוליסמיות ואחרות, במכללה 8. ירושלים. המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין. עמ' 74–85.
- (תשס"ה), משפטי שאלה תלויי הקשר כראיונות וכשיחות בעיתונות הכתובה כת ימינו, חלקת לשון 36. עמ' 31–55.
- דינור, מ' (תשמ"ח) עיון במבנה הדיאלוג של מחזות עבריים לאור תורות חקר השיחה עפ"י כמה ממחזותיו של חנוך לוין. עבודת דוקטור. האוניברסיטה העברית ירושלים.
- עבאדי, ע' (תשמ"ח), תחביר השיח של העברית החדשה, ירושלים, מאגנס.
- Bolinger, D. (1957). *Interrogative Structure of American English*. U.S.A: University of Alabama Press.
- Dik, S. C. (1968). *Coordination: Its Implications for the Theory of General Linguistics*. Dordrecht: Foris.
- Fries, C. C. (1952). *The Structure of English Sentence*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Glinert, L. (1989). *The Grammar of Hebrew*. Cambridge.
- Halliday, M. A. K. and Hasan, R. (1976. 1979). *Cohesion in English*, London: Longman.
- McCawley, J. D. (1982). *The Syntactic Phenomena of English*, Vol. 2. Chicago and London: The University of Chicago.
- Quirk, R. Greenbaum, S. Leech, G. and Svartvik, J. (1985), *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Shegloff, E. and Sacks, H. (1973). "Opening up Closing". *Semiotica*, 8. pp. 289–327.
- Schiffrin, D. (1987), *Discourse Markers – Studies in International Sociolinguistics* 5. Cambridge: Cambridge University.

קורפוס הבדיקה

- העיתונים 'הארץ', 'ידיעות אחרונות', 'מעריב', 'כל העיר', 'ירושלים' על מגוון מוספיהם ומדוריהם משנת 1995 עד שנת 2010.
- זרה – אלמוג רות (2008). *זרה בגן עדן*. תל אביב: כנרת, זמורה-ביתן, דביר.
- האי – אפלפלד אהרן (2010). *האישה שלא פסקה לישון*. תל אביב: כנרת, זמורה ביתן.
- אי – ליברכט סביון (1998). *אישה ואישה ואיש*. ירושלים: כתר.
- אש – איריס לעאל (2008). *אש כבית*. תל אביב: כנרת, זמורה-ביתן, דביר.
- האי – סקאל מושיק (2002). *האי אני*. תל אביב: ידיעות אחרונות וספרי חמד.

סיגל – שור אסף (2009). סיגל. תל אביב: כבל.

ספר

דקדוק

הנקרא דברי אגוד

ונאם הנבר ועקב בכחל יצחק לבית
לוי פֿיכנא אשכנזי זכ"ל *

חידו אתם ראו הא לכם זרע וזרעתם
ותקעו לפי חסק כללים הברואי' מדקדוק
לשוננו הקדוש זה היה ארוך וקצר כשר
לימי עלושים וזה האריך לטעניות
לפתוח פה אלמים זה כשר
קצרה וארוכה * וזה כשר
ארוכה וקצרה

..

ותסי קתלתו ביום ד'ס' כלתן
סשסס ליביס אס

ויניציאה

פליד זואן דנארה יכנית

Con Licentia de' Superiori.